

An examination of the relationships between career development and decision making styles of 8th grade students*

Ayşe YAYLA** Feride BACANLI***

ABSTRACT. The purpose of this study is to examine whether decision making styles of elementary school 8th grade students predict their career development. In addition, the purpose of this study is to examine career development of elementary school 8th grade students according to gender, age, perceived social economic status, academic achievement, education levels of mother and father. The study group consisted of 400 (213 female and 187 male) students from 7 formal elementary schools. Adolescent Decision Making Questionnaire, Childhood Career Development Scale and Personal Information Form are used to collect data. Simultaneous Multiple Regression Analysis, one way ANOVA and t test are used to analyze data. The self-esteem in decision making, vigilance, panic, complacency and cop-out subscales scores together accounted for a significant proportion of the variance (%23) of the career development scores. The vigilance, decisional self esteem and panic are powerful predictors of the career development. There are no significant differences in career development scores of the students according to gender, the education levels of mother and father. When the ages, social economic status and academic achievement levels of the students increase the career development levels of them increase.

Keywords: Childhood career development, decision making styles/ strategies.

SUMMARY

Purpose and signifiacnce: Elementary school 8th grade students will make a decision either one of high school kinds or a career after they graduate from elementary school in Turkey. Elementary school students need to gain their career development duties in order to make a career decision related with a career. They also must use reasonable decision making styles while they are making a decision. Therefore the present research aimed to examine whether decision making styles of elementary school 8th grade students predict their career development and career development levels of these students according to gender, age, perceived social economic status, academic achievement, education levels of mother and father. The research was hoped that results would assist psychological counselors to consider and identify the decision making styles of students and more effectively help career guidance and counseling.

Method: This research is relational study and relationship between variables examined. The study group consisted of 400 (213 female and 187 male) students from 7 formal elementary schools. Adolescent Decision Making questionnaire, Childhood Career Development Scale and Personal Information Form are used to collect data. Simultaneous Multiple Regression Analysis, one way ANOVA and t test are used to analyze data.

Results: The self-esteem in decision making, vigilance, panic, complacency and cop-out subscales scores together accounted for a significant proportion of the variance (%23) of the career development scores. The vigilance, decisional self esteem and panic are powerful predictors of the career development. There are no significant differences in career development scores of the students according to gender, the education levels of mother and father. When the ages, social economic status and academic achievement levels of the students increase, the career development levels of them increase.

Discussion and Conclusion: The results of this research generally indicate that the reasonable decision making styles of the students play an important role while making career actions or a high school choice decision and the career development of students. The results also revealed that the ages and social economic status of the students play an important role on career development levels of students. It can be said that the results also contribute especially about decision making style used by elementary school students and career development levels of their related with childhood career development literature.

* This paper is summary of the master thesis supervised by Assos. Prof. Dr. Feride BACANLI in Gazi University Educational Sciences Institue.

** Uzm. Psik. Dan. Ayşe YAYLA, Ankara Mamak Hamdi Bulgurulu İlköğretim Okulu Psikolojik Danışmanı, ayse-yayla@hotmail.com

*** Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, fbacanli@gazi.edu.tr

İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri ile Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*

Ayşe YAYLA ** Feride BACANLI ***

ÖZ. Bu araştırmanın amacı ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin karar verme stillerinin kariyer gelişimlerini yordayıp yordamadığını incelemektir. Ayrıca araştırmada ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimlerini cinsiyete, yaşa, algılanan sosyo-ekonomik düzeye, algılanan akademik başarıya, anne ve babanın öğrenim düzeylerine göre incelemek de amaçlanmıştır. Araştırma grubu 400 (213 kız ve 187 erkek) ilköğretim 8. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada verilerin toplanmasında Ergenlerde Karar Verme Ölçeği (EKVÖ), Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verileri çözümlmek için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi, tek yönlü varyans analizi ve t testi kullanılmıştır. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin EKVÖ'nin karar vermede özsayı ile ihtiyatlı seçicilik, umursamazlık, panik, sorumluluktan kaçma alt ölçekleri puanları birlikte ÇKGÖ puanlarına ilişkin toplam varyansın %23'ünü açıklamıştır. İhtiyatlı seçicilik kariyer gelişiminin en güçlü yordayıcısı olup bunu sırasıyla karar vermede özsayı ve panik izlemiştir. Öğrencilerin kariyer gelişimi puanları cinsiyete, anne ve babanın öğrenim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Öğrencilerin yaşları, sosyo ekonomik düzeyleri ve algılanan akademik başarı düzeyleri yükseldikçe kariyer gelişimi düzeyleri de yükselmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çocuklukta kariyer gelişimi, karar verme stilleri.

GİRİŞ

Ülkemizde ilköğretim 8. sınıf, öğrencilerin hangi ortaöğretim kurumuna devam etmek istediklerine ya da hangi mesleği seçeceklerine ilişkin kararlarını vermeleri gereken kritik bir zaman olarak değerlendirilebilir. Meslek seçimi, öğrencilerin yalnızca nasıl bir işte çalışmak istediği ile ilgili olmayıp aynı zamanda nasıl bir hayat standardı içinde yaşamak istediklerini de etkileyen bir karar olduğu için çok önemlidir. Bu önemli kararın verildiği bu dönemde, ilköğretim öğrencilerinin etkili ve doğru kararlar vermeleri geleceklerini büyük ölçüde etkilemektedir. Bu durum eğitim programlarının yanı sıra her kademedeki eğitim kurumlarında kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik hizmetlerinin çağdaş yaklaşım ve yöntemlerle sunulmasını da zorunlu kılmaktadır. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin orta öğretim kurumu seçme ya da iş yaşamına girme kararlarını sağlıklı bir şekilde verebilmeleri için her şeyden önce kendilerinden beklenen mesleki gelişim (mesleki olgunluk) düzeyine ulaşmaları gerekmektedir (Bacanlı, 1995). Bunun yanı sıra bu öğrencilerin kendilerinden beklenen mesleki gelişim görevleri arasında yer alan sağlıklı karar verme bilgi ve becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Bacanlı, 2006; Dinklage, 1967; Lewis, 1981). Dolayısıyla ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin okul, iş, ders ve benzeri seçimlerini yaparken sağlıklı karar verebilmelerinin onların kariyer gelişimi düzeyleri ile ilişkili olabileceği düşünülebilir. Çünkü bazı araştırmacılar kariyer olgunluğu yüksek ergen öğrencilerin düşüklere göre daha isabetli mesleki kararlar verdiklerini ve bu ergen öğrencilerin kararlarını verirken mantıklı karar verme stilini kullandıklarını bulmuşlardır (Blustein, 1987; Harren, Tinsley ve Moreland, 1978).

Kariyer gelişimi fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimi içeren yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Çocuk çok erken yaşlardan itibaren anne-babasının farklı roller ve sorumluluklarının olduğunu kavramaya başlar. Hatta büyüdükçe onların emeklilik planlarını ve boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini de giderek daha geniş kapsamlı bir şekilde fark eder (Seligman, 1980). Super mesleki olgunluğu, bireyin yaşına uygun karar vermeye ve mesleki gelişim görevleri ile başa çıkmaya

* Bu makale Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Doç. Dr. Feride BACANLI' nın danışmanlığında çalışılan (2011) yüksek lisans tezinin özeti niteliğindedir.

** Uzm. Psik. Dan. Ayşe YAYLA, Ankara Mamak Hamdi Bulurlu İlköğretim Okulu Psikolojik Danışmanı, ayse-yayla@hotmail.com

*** Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, fbacanli@gazi.edu.tr

hazır olması olarak tanımlamaktadır. Bireylerin sağlıklı kariyer gelişimleri için karar verme bilgi ve becerisi kazanmaları gerekmektedir. Ancak, bireyin sağlıklı kararlar verebilmesi için uygun/istendik karar verme stiline de sahip olması gerekmektedir (Bacanlı, 2008; Kuzgun, 2006).

Super (1963)'e göre kariyer gelişimi bireyin mesleki davranışlarını etkiler. Bu durumda içinde buldukları gelişim dönemine ilişkin olarak kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaşamamış bireylerin gerçekçi bir mesleki benlik kavramı yanında, sağlam bir çevresel olgu bilgisine ve yerinde kararlar verebilme gücüne sahip olmalarını beklemek de mümkün görünmemektedir. Nitekim Crites (1969) mesleki rehberlik bakımından içinde bulunduğu gelişim döneminde kendisinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaşamamış bireylerin mesleki kararlarında istenmeyen faktörlerin daha çok rol oynayacağını belirtmektedir. Bu nedenle ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin kendi özelliklerine uygun ortaöğretim okulu veya meslek seçebilmelerine yönelik mesleki rehberlik hizmetlerinin odağında her şeyden önce onların kariyer gelişimlerini geliştirebilmelerine yardım bulunmalıdır (Bacanlı, 2006).

Karar verme, bir ihtiyacı gidereceği düşünülen bir nesne, kişi ya da duruma götüreceği en azından iki ya da daha fazla yol olduğu zaman yaşanan sıkıntıyı gidermek için atılan bir adım, bir davranış olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2006). Karar verme durumunda birey bir güçlük karşısındadır. Karar vermeyi gerektiren sorun önemsiz ve karardan vazgeçme olasılığı fazla olduğu zaman yaşanan kaygı da az olacağından böyle durumlarda çoğu zaman karar verici karar vermiş olduğunun farkında olmayabilir. Nitekim günlük yaşamımızda birçok faaliyeti yapmak için çeşitli kararlar verdiğimiz halde, çoğu zaman karar verdiğimiz farkında değilizdir. Fakat okul, meslek, iş, arkadaş seçmek veya kazancımız için en uygun yatırım alanını seçmek gibi kararlar yaşamımızı önemli derecede etkileyecek kararlardır. Bu nedenle bu tür kararları vermek daha detaylı düşünmeyi, çok uğraş göstermeyi, araştırma yapmayı gerektirmektedir. Eğer verilen karar çok risk içeriyor veya geri dönülmez nitelikte ise, kararın sonuçlarını önceden tasarlamak ve en uygun seçeneği belirlemek daha çok önem kazanmaktadır. Örneğin; ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin hangi tür liseye gitmek istediklerine ilişkin kararları etraflı düşünmeyi, kendilerini ve lise türlerini daha detaylı araştırmalarını gerektirmektedir (Bacanlı, 2008).

Karar verme problemiyle karşılaşan bireylerin birbirlerinden farklı stiller veya stratejiler kullandıkları görülmüştür. Karar stilleri bireyin belli bir karar verme durumunda probleme/soruna genel yaklaşımını belirleyen kişisel davranışlarıdır (Osipow ve Walsh, 1994). Karar verme durumunda kullanılan tarzlar daha önceden planlanarak kullanıldığı gibi, karar verme durumuyla karşılaşıldığında da belirlenebilmektedir. Bireyin karar verme tarzı, karar verme sürecini ve sonuçlarını etkileyen önemli bir faktördür (Gati ve Asher, 2001). Bu durumda ilköğretim öğrencilerinin kendi özelliklerine uygun ortaöğretim türü ya da meslek seçebilmeleri için kendilerinden beklenen kariyer gelişim görevlerini kazanmalarına yani kariyer gelişimlerini zenginleştirmelerine ihtiyaçları vardır. Ayrıca genel ya da kariyer kararlarını verirken kullandıkları karar verme stillerini ve istendik kararlarını verirken hangi karar verme stilini kullandıklarını ve mantıklı karar verme stillerini öğrenmelerine yönelik mesleki rehberliği ve danışmanlığı hizmetlerine gereksinimleri vardır. Ancak bu hizmetlere yönelik hem teorik hem de uygulamalı çalışmaların yapılabilmesi için öncelikle ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleriyle ilişkili olabilecek değişkenleri ve bu değişkenlerin kariyer gelişimindeki rolünü belirleyecek ilişkisel çalışmaların yapılması gerekmektedir. Ayrıca ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin cinsiyet, yaş, algılanan sosyo-ekonomik düzey, algılanan akademik başarı, annenin ve babanın öğrenim düzeylerine göre incelenmesine de ihtiyaç vardır. Çünkü ilgili literatürde kızların mesleki olgunlukları ya da kariyer gelişimlerinin erkeklerinkinden daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Benzer şekilde algılanan akademik başarı ve sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe, anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe ergenlerin ve çocukların kariyer gelişimi düzeylerinin de yükseldiği görülmektedir (Evren, 1999; Çakar, 1997; Bayındır, 1999; Sekmenli, 2000; Isaac, 2001; Herr ve Erderlein, 1976; Akbalık, 1996; Akbıyık, 1991; Kracke, 1997; Yazar, 1997; Sahranç, 2000; Şahin, 2007; Bal, 1998; Powell ve Luzzo, 1998; Patton ve Creed, 2001). Bu nedenlerle bu araştırmanın temel amacı ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin karar vermede özsaygı ve ihtiyatlı seçicilik, umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma karar verme stillerinin birlikte kariyer gelişimlerini yordayıp yordamadığını incelemektir. Bunun yanı sıra bu araştırmada ilköğretim 8. sınıf

öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin cinsiyete, yaşa, algılanan sosyo-ekonomik düzeye, algılanan akademik başarıya, annenin ve babanın öğrenim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek de amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın sonuçları ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerini, karar verirken hangi stilleri kullandıklarını ve bu iki değişken arasındaki ilişkilerin belirlenmesini sağlayacaktır. Bu araştırmanın bulguları ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin cinsiyete, yaşa, algılanan sosyo-ekonomik düzeye, algılanan akademik başarıya, annenin ve babanın öğrenim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının da belirlenmesine yardımcı olacaktır. Kısacası araştırmanın sonuçlarının ilköğretimde sunulan kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetlerinin teoriye ve uygulamaya yönelik temel hedeflerini belirlerken yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın sonuçları ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerini zenginleştirmeye ve istedik karar verme stillerini kullanmayı öğrenmelerine yönelik gelecekte yapılacak teorik ve uygulamalı araştırmalara da yön vereceği beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Bu araştırmaya Kırıkkale ilindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi yedi ilköğretim okulunda öğrenim gören 8. sınıf öğrencileri (216 kız ve 189 erkek) katılmıştır. Araştırmaya katılanlar veri toplama günü sınıfında bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü öğrencilerdir. Ancak veri toplama araçlarını 7 öğrenci hatalı cevapladığı için araştırma grubu 400 (213 kız ve 187 erkek) öğrenciden oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu cinsiyet, algılanan sosyo-ekonomik durum, akademik başarı ve anne ve babanın öğrenim düzeyini içeren kapalı uçlu sorular ile yaş içeren açık uçlu bir sorudan oluşmaktadır.

Ergenlerde Karar Verme Ölçeği-(EKVÖ)

Araştırmaya katılan öğrencilerin karar verme stilleri EKVÖ ile ölçülmüştür. EKVÖ'nin orijinali Avustralya'da Mann, Harmoni ve Power (1989) tarafından ergenlerin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin, Türk kültürüne uyarlaması Çolakradioğlu (2003) tarafından yapılmıştır. EKVÖ 30 maddeli ve dörtlü derecelmeli likert tipi bir ölçektir. EKVÖ'nin yapı geçerliğini belirlemek için verilere açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinali gibi 5 faktöre (karar vermede özsaygı, karar vermede ihtiyatlı seçicilik, karar vermede panik, karar vermede sorumluluktan kaçma, karar vermede umursamazlık) ayrıldığı görülmüştür. Bu beş faktör toplam varyansın %30.2'sini açıklamıştır. EKVÖ'nin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach'ın Alpha Katsayısı ile iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Bu katsayılar sırasıyla karar vermede özsaygı için (.79), ihtiyatlı seçicilik (.78), panik (.77), sorumluluktan kaçma (.65) ve umursamazlık (.73) bulunmuştur. Güvenirliği için test-tekrartest tekniği ile hesaplanan kararlılık katsayıları sırasıyla karar vermede özsaygı için (.80), ihtiyatlı seçicilik (.81), panik (.82), sorumluluktan kaçma (.80) ve umursamazlık (.86) bulunmuştur. EKVÖ'nin geçerliği ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla yapılan incelemelerin sonuçları ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin deliller göstermiştir.

Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği-(ÇKGÖ)

Araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerini belirlemek için orijinali Schultheiss ve Stead (2004) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Bacanlı, Sürücü ve Özer (2006) tarafından yapılan "Çocuklar için Kariyer Gelişimi Ölçeği-(ÇKGÖ)" kullanılmıştır. ÇKGÖ'nin teorik temeli Super'in (1990) çocuklukta kariyer gelişimi modeline dayandırılmıştır. ÇKGÖ, 52 maddeli, 3'lü derecelmeli likert tipi bir ölçek olup, ölçeğin 8 alt ölçeği vardır. ÇKGÖ'nin faktör yapısını belirlemek için verilere uygulanan faktör analizi sonuçları Türkçe ÇKGÖ'nin de orijinali gibi 8 faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. ÇKGÖ'nin yapısının dayandırıldığı teorik yapıya

uygunluğunu belirlemek için verilere onaylayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Onaylayıcı faktör analizi sonuçları da ÇKGÖ'nin 8 faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Bu bulgu hem açıklayıcı faktör analizi sonuçlarını hem de ölçeğin dayandırıldığı teorik yapıyı desteklemiştir. Türkçe ÇKGÖ'nin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach'ın Alpha katsayısı ile ölçeğin tümü ve alt ölçekleri için belirlenen iç tutarlılık katsayıları sırasıyla; ölçeğin tümü ($\alpha = .78$), bilgi ($\alpha = .64$), merak/araştırma ($\alpha = .60$), ilgiler ($\alpha = .64$), denetim odağı ($\alpha = .76$), anahtar figürler ($\alpha = .49$), zaman perspektifi ($\alpha = .65$), planlama ($\alpha = .81$) ve benlik kavramı ($\alpha = .73$) bulunmuştur. ÇKGÖ'nin güvenilirliği için testin tekrarı tekniği ile hesaplanan kararlılık katsayıları sırasıyla ÇKGÖ toplam ($r = .78$), bilgi ($r = .52$), merak/araştırma ($r = .65$), ilgiler ($r = .41$), denetim odağı ($r = .62$), anahtar figürler ($r = .40$), zaman perspektifi ($r = .48$), planlama ($r = .75$) ve benlik kavramı ($r = .49$) bulunmuştur. Türkçe ÇKGÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular bu ölçeğin doyurucu geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir.

Verilerin Analizi

Karar verme stillerinin (bağımsız değişkenlerin) kariyer gelişimini (bağımlı değişkenleri) yordayıp yordamadığı verilere çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanarak belirlenmiştir. Kariyer gelişiminin algılanan sosyo-ekonomik düzeye, yaşa, anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) ile belirlenmiştir. Varyans analizinde F değerinin anlamlı bulunduğu durumlarda bu farkın kaynağını belirlemek için de 'Scheffe Testi' kullanılmıştır. Kariyer gelişiminin cinsiyete göre incelenmesinde ise bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

EKVÖ'nin Özsaygı ve İhtiyatlı Seçicilik, Umursamazlık, Panik, Sorumluluktan Kaçma stillerine ilişkin puanların birlikte ÇKGÖ'nin tümünden alınan puanları yordama gücünü belirlemek için verilere uygulanan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. EKVÖ'nin Alt Ölçeklerinden Alınan Puanların ÇKGÖ'nin Tümünden

Alınan Puanları Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	ÇKGÖ Toplam				
	B	Ss	β	t	p
Yordayıcı Değişkenler					
Özsaygı	.492	.163	.171	3.029**	.003
İhtiyatlı Seçicilik	.675	.131	.27	5.134***	.000
Umursamazlık	-.033	.168	-.01	-.194	.846
Panik	.269	.124	.12	2.173*	.030
Sorumluluktan Kaçma	-.019	.164	-.007	-.113	.910

Not: $R = .48$; $R^2 = .23$; $F = 16.400$

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Tablo1'de görüldüğü gibi EKVÖ'nin Karar Vermede Özsaygı ile İhtiyatlı Seçicilik, Umursamazlık, Panik, Sorumluluktan Kaçma stillerine (bağımsız değişkenlere) ilişkin puanlar çoklu doğrusal regresyonda ÇKGÖ'nin tümüne (bağımlı değişkene) ilişkin puanların yordayıcıları olarak kullanılmıştır. Regresyona giren tüm bağımsız değişkenler birlikte ÇKGÖ'nin tümüne (bağımlı değişkene) ilişkin puanları anlamlı olarak yordamıştır ($R = .48$, $R^2 = .23$, $F = 16.400$, $p < .005$). Bu bulgu Karar Vermede Özsaygı ile İhtiyatlı Seçicilik, Umursamazlık, Panik, Sorumluluktan Kaçma stillerinin birlikte ÇKGÖ'nin toplam puanlarına ilişkin varyansın %23'ünü açıkladığını göstermektedir. Bağımsız değişkenlere ilişkin 't' testi sonuçlarına göre beş bağımsız değişkenden İhtiyatlı Seçicilik ($\beta = .27$, $p < .01$) kariyer gelişiminin en güçlü yordayıcısı olup bunu Karar Vermede Özsaygı ($\beta = .17$, p

< .01) ve Panik ($\beta = .12$, $p < .05$) izlemektedir. Umursamazlık ($\beta = -.01$, $p > .05$) ve Sorumluluktan Kaçma ($\beta = -.01$, $p > .05$)'nın kendi başarılarına kariyer gelişimini yordama oranları anlamlılık düzeyine ($p > .05$) ulaşamamıştır.

Araştırma grubundaki kız ve erkek öğrenci (n) sayıları, ÇKGÖ toplam puanlarının ortalamaları, standart sapmaları, ve t testi sonucu Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. *Kız ve Erkek Öğrencilerin Sayıları, ÇKGÖ Toplam Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları*

Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	t
Kız	213	139,71	9,454	1.221*
Erkek	187	138,53	9,837	

* $p > .05$

Tablo 2'de görüldüğü gibi kız öğrencilerin ÇKGÖ puan ortalamaları $\bar{x} = 139,71$ ve erkek öğrencilerininki $\bar{x} = 138,53$ 'tür. Bu iki ortalama arasındaki farka ilişkin $t = 1.221$ olup bu değer anlamlı bulunmamıştır.

Araştırma grubundaki öğrencilerin yaşlarına göre n sayıları, ÇKGÖ toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonucu Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. *Öğrencilerin Yaşlarına Göre ÇKGÖ Toplam Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonucu*

Yaş	n	\bar{x}	ss	t
13	173	140,40	9,663	2.250*
14	227	138,22	9,537	

* $p < .05$

13 ve 14 yaşındaki öğrencilerin ÇKGÖ toplam puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için verilere uygulanan t testi sonucundaki $t = 2.250$ olup bu değer .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Araştırma grubundaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeye göre n sayıları, ÇKGÖ toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. *Öğrencilerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre (Düşük,Orta,Yüksek) n sayıları, ÇKGÖ Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları*

Sosyo ekonomik düzey	n	\bar{x}	ss
Düşük	42	133,40	11,88
Orta	317	139,67	9,32
Yüksek	41	141,15	7,38

Araştırma grubundaki öğrencilerinin ÇKGÖ toplam puanlarının algıladıkları sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. *Algılanan Sosyo Ekonomik Düzeye Göre (Düşük, Orta, Yüksek) Öğrencilerin ÇKGÖ Toplam Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	1634,976	2	817,488	9,155***	.000
Gruplarıçi	35449,462	397	89,293		
Toplam	37084,438	399			

*** p < .001

Tablo5'te görüldüğü gibi, araştırma grubundaki öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının kariyer gelişimi puanlarının algıladıkları sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için kariyer gelişimi toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; F değeri (F (2, 397) =9.155, p < .001) anlamlı bulunmuştur, Bu bulgu; öğrencilerin kariyer gelişimi düzeyleri üzerinde algılanan sosyo-ekonomik düzeyin anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre kariyer gelişimi puan ortalamaları arasındaki farkın hangi sosyo ekonomik düzeyler arasında olduğunu belirlemek amacıyla verilere Scheffe testi uygulanmıştır.

Scheffe testi sonuçları sosyo ekonomik düzeyini düşük, orta ve yüksek algılayan öğrencilerin kariyer gelişimi puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu farklılıklar ilişkili değerler sırasıyla (6,26*, 7,74*) olup bu değerler .05 düzeyinde anlamlıdır. Bir başka ifadeyle sosyo ekonomik düzey yükseldikçe öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanları da anlamlı olarak yükselmektedir.

Araştırma grubundaki öğrencilerin algılanan akademik başarı düzeyine göre n sayıları ÇKGÖ toplam puan ortalamaları, standart sapmaları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. *Öğrencilerin Algılanan Akademik Başarılarına Göre (Çok iyi, İyi, Kötü) n sayıları, ÇKGÖ Toplam Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları*

Algılanan Akademik Başarı	n	\bar{x}	ss
Çok İyi	84	143,43	8,51
İyi	239	138,80	9,04
Kötü	77	135,62	10,92

Araştırma grubundaki öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının algıladıkları akademik başarılarına bağlı olarak anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo7'de sunulmuştur.

Tablo7 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğrencilerin ÇKGÖ puanları ortalamalarının algıladıkları akademik başarı düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için ÇKGÖ puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; F değeri anlamlı bulunmuştur, F (2, 397) =14,497, p < .001. Bu bulgu; öğrencilerin kariyer gelişimi düzeyleri üzerinde algılanan akademik başarının anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Algılanan akademik başarıda gözlenen puan ortalamaları arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır.

Tablo 7. Algılanan Akademik Başarıya Göre (Çok iyi, İyi, Kötü) Öğrencilerin ÇKGÖ Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	2524,031	2	1262,015	14,497***	.000
Gruplariçi	34560,407	397	87,054		
Toplam	37084,437	399			

*** p < .001

Scheffe testi sonucunda akademik başarılarını Çok İyi, İyi, Kötü algılayan öğrencilerin kariyer gelişimi puan ortalaması arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu farklılıklara ilişkin değerler sırasıyla (4,63*, 7,80*, 3,18*) olup bu değerler *p<.05 düzeyinde anlamlıdır. Bir başka ifadeyle öğrencilerin akademik başarı düzeyleri yükseldikçe ÇKGÖ toplam puanları da anlamlı olarak yükselmiştir.

Araştırma grubundaki öğrencilerin babanın öğrenim düzeyine göre n sayıları, ÇKGÖ puan ortalamaları, standart sapmaları ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Düzeylerine Göre n sayıları, ÇKGÖ Toplam Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları

Babanın Öğrenim Düzeyi	n	\bar{x}	ss
İlkokul	58	136,83	10,08
Ortaokul	89	138,42	8,93
Lise	158	139,53	9,91
Üniversite	94	140,62	9,39

İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimi puanlarının babalarının öğrenim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Babalarının Öğrenim Düzeylerine Göre Öğrencilerin ÇKGÖ Toplam Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F
Gruplararası	585,352	3	195,117	
Gruplariçi	36437,505	395	92,247	2,115*
Toplam	37022,857	398		

* p > .05

Tablo 9 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğrencilerin kariyer gelişimi puanlarının babalarının öğrenim düzeyine göre fark gösterip göstermediğini belirlemek için kariyer gelişimi puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; F değeri anlamlı bulunmamıştır (F =2,115, p > .05). Bu bulgu; öğrencilerin kariyer gelişimi düzeyleri üzerinde babanın öğrenim düzeyinin anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

ÇKGÖ'nin Tümüden Alınan Puanların annenin öğrenim düzeyine göre puan ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Düzeylerine Göre ÇKGÖ Toplam Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve n Değerleri

Annelerin Öğrenim Düzeyi	n	\bar{x}	ss
İlkokul	164	137,99	9,68
Ortaokul	112	138,88	11,05
Lise	102	140,61	8,14
Üniversite	22	142,68	6,19

İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimi puanlarının annenin öğrenim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 11'te sunulmuştur.

Tablo 11. Annelerinin Öğrenim Düzeylerine Göre Öğrencilerin ÇKGÖ Toplam Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F
Gruplararası	721,125	3	240,375	
Gruplarıçi	36363,312	396	91,827	2,618*
Toplam	37084,437	399		

*p > .05

Tablo11 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğrencilerin kariyer gelişimi puanlarının annelerinin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için kariyer gelişimi puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; F değeri anlamlı bulunmamıştır, (F = 2,618, p > .05) Bu bulgu; öğrencilerin kariyer gelişimi düzeyleri üzerinde annenin öğrenim düzeyinin anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçları, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin EKVÖ'nin karar vermede özsaygı ile ihtiyatlı seçicilik, panik, umursamazlık, sorumluluktan kaçma alt boyutlarına ilişkin puanları birlikte ÇKGÖ'nin tümünden alınan puanlara ilişkin toplam varyansın %23'ünü açıklamıştır. Bu bulguya dayanarak araştırmaya katılan ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin karar verme sürecinde karar verilmesi gereken soruna karşı ihtiyatlı seçici (önlem olarak) davranmalarının, karar verme sürecinde benlik saygısı düzeylerinin yüksek, bunlara karşılık panik düzeylerinin orta derecede, umursamazlık ve sorumluluktan kaçma düzeylerinin ise düşük olmasının kariyer gelişimi düzeyleriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Yordayıcı değişkenlerden ihtiyatlı seçiciliğin kariyer gelişiminin en güçlü yordayıcısı olması bu iki değişken arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bir başka ifadeyle karar verilmesi gereken soruna, bu sorunla ilgili bir dizi alternatifi dikkatlice araştırarak ve alternatiflerin olumlu olumsuz yanlarını değerlendirerek yaklaşanların kariyer gelişimi düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Bu bulguya dayanarak içinde buldukları öğretim yılı sonunda lise türü ya da iş seçme kararını verecek ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin söz konusu karar sorunlarına karşı ihtiyatlı yaklaştıkları ve bu karar verme stiline de onların kariyer gelişim görevlerini üstlenmeleriyle olumlu yönde ilişkili olduğu söylenebilir. Bu bulgu Burnett, Mann ve Beswick'in (1989) üniversite 1. ve 2.

sınıf öğrencilerinden ihtiyatlı seçici karar verme stilini kullananların kendilerine uygun kariyer seçimi yaptıklarını ortaya koyan araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Yine öğrencilerin özsaygı düzeyleri kariyer gelişimlerinin önemli bir yordayıcısı olarak bulunmuştur. Bu bulguya dayanarak bireyin karar verirken bağımsız olma, istediğini yapabilmeye kendini özgür hissetme gibi özelliklerinin kariyer gelişimine de olumlu katkı sağlayacağı söylenebilir. Öğrencilerin karar verme sürecinde panik davranışlar göstermeleri kariyer gelişimlerini anlamlı olarak yordamıştır. Bireyin karar vermesi gereken durumlarda yeterli zamana sahip olmadığından, kendisini stresten ve çatışmadan kurtarmak için verdiği kararlar panik stilini kullanarak verdiği kararlardır. Bu karar stili çatışma teorisinde uygun olmayan karar verme stili olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle ilköğretim 8. sınıf öğrencilerine yönelik meslek rehberliği ve danışmanlığı hizmetlerinde panik stilini kullanmayı önleyici etkinliklere yer verilmesinin önemi görülmektedir. Bir başka ifadeyle okul psikolojik danışmanları tarafından öğrencilere ders, okul ve kariyer kararları başta olmak üzere diğer tüm kararlarını verirken bireyin sağlıklı karar vermesine yardımcı olan mantıklı karar verme bilgi ve becerilerini kazanmalarını amaçlayan grup rehberliği, grupla psikolojik danışma veya sosyal beceri kazandırma eğitimi hizmetleri sunulabilir. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin karar vermede sorumluluktan kaçma ve umursamazlık stilleri kariyer gelişimlerini tek başlarına anlamlı olarak yordamamışlardır. Bu çalışmada, bireyin karar vermesi gereken durumlarda karar vermeyi erteleme veya sorumluluğu başkasına yükleme ve bireyin karar vermesi gereken durumlarda sanki verilecek bir karar yokmuş gibi davranmasının kariyer gelişimleriyle ilişkili bulunmaması aslında istendik bulgulardır. Bir başka ifadeyle bu bulgu araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer gelişimlerini dolayısıyla okul, ders ve kariyer kararlarını vermelerini güçleştirecek sorumluluktan kaçma ve umursamazlık davranışlarını içeren karar verme stillerini kullanmamaları bu öğrencilerin kariyer gelişimlerini olumlu olarak etkiler.

Bu araştırmanın sonuçları çoğu ergenliğe girmeye hazırlanan ilköğretim 8. Sınıftaki kız ve erkek öğrencilerin kariyer gelişimi düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığını göstermiştir. Bu bulgular kız ve erkeklerin mesleki olgunlukları arasında fark olmadığını bulan araştırmaların (örneğin; Moracco, 1976; Kelly ve Collangelo, 1990; Westbrook, 1980) bulgularına benzemektedir. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimi düzeylerinin yaşa göre incelenmesine ilişkin sonuçlar yaş yükseldikçe kariyer gelişimi düzeylerinin de yükseldiğini göstermiştir. Bu bulgular ilköğretim, ortaokul ve lise öğrencilerinin yaşları yükseldikçe kariyer gelişimi düzeylerinin de yükseldiğini bulan önceki araştırmaların (Schultheiss, Palma ve Manzi, 2002; Patton ve Creed, 2001; Creed, Patton ve Prideaux, 2007) sonuçlarına benzemektedir. Hem bu araştırmanın hem de önceki araştırmaların bu bulguları Super'ın (1963) yaş ilerledikçe kariyer gelişiminin de yükselmesi gerektiğini sunduğu teorik görüşleri desteklemektedir.

Bu araştırmanın bulgularına göre algılanan sosyo ekonomik düzey yükseldikçe kariyer gelişimi düzeyinin de yükseldiği söylenebilir. Bu bulgu sosyo ekonomik düzeyi yüksek lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin düşük olanlarından daha yüksek olduğunu bulan Yazar (1997), Çakar (1997) ve Sürücü'nün (2005) araştırmalarının sonuçlarına benzemektedir. Bu araştırmanın kariyer gelişimi düzeyinin algılanan akademik başarı düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular, akademik başarı düzeyi yükseldikçe kariyer gelişimi düzeyinin de yükseldiğini göstermiştir. Bu bulgu hem ilgili literatürdeki teorik görüşleri (Super,1963) hem de önceki araştırmaların (Westbrook ve diğerleri, 1980; Lawrence ve Brown, 1976; Kelso, 1977; Kuzgun ve Bacanlı, 1996; Akbalık, 1991; Bal, 1998; Sekmenli, 2000) sonuçlarını desteklemektedir. Araştırma grubundaki ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimi toplam puanlarının anne ve babanın öğrenim düzeyine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bulgu Kracke'nin (1997) ve Akbıyık (1996) araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Araştırmanın bulgularından pratikte yararlanılabileceği önerilebilir. Örneğin; okul psikolojik danışmanları ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerini zenginleştirmeyi amaçlayan bireysel mesleki psikolojik danışma, mesleki grup rehberliği, grupla mesleki psikolojik danışma ve benzeri yardım hizmetlerini planlarken öğrencilerin özsaygı düzeylerini arttırmayı, karar verme sürecinde ihtiyatlı seçici stilini kullanmayı öğrenmelerine yönelik etkinliklere yer vermeleri önerilmektedir. Bunların yanı sıra yine bu araştırmanın bulgularına dayanarak, okul psikolojik danışmanlarının diğer

öğrencilerin yanı sıra özellikle yaşı daha küçük, alt ve orta sosyo ekonomik düzeyden gelen ve düşük ve orta düzeyde akademik başarıya sahip ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerini zenginleştirmeyi amaçlayan kariyer rehberliği ve psikolojik danışmanlığı hizmetlerine ağırlık vermeleri önerilebilir.

Bu çalışmada kariyer gelişimi düzeyi algılanan akademik başarı ve algılanan SED'e göre incelenmiştir. Gelecekte benzeri amaçla yapılacak çalışmalarda SED'in "Sosyo-ekonomik Düzey Ölçeği" kullanılarak ölçülmesi ve akademik başarının da öğrencilerin okullardaki ders başarıları alınarak belirlenmesi önerilmektedir. Aynı çalışmanın ilköğretim 4., 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden oluşan daha geniş bir örneklem üzerinde tekrarlanması önerilebilir. Bu çalışma kesitsel yöntemle yapılmış bir çalışmadır. Aynı çalışmanın uzunlamasına bir yöntemle çalışılması önerilmektedir. Bu çalışmada kariyer gelişimi ve karar verme stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda kariyer gelişiminin ilişkili olabileceği düşünülen başka bağımsız değişkenlerle (örneğin benlik saygısı, karar verme güçlükleri gibi) ilişkisinin incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbalık, G. (1991). *Ortaokul III. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbıyık, Y. (1996). *Meslek lisesine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, F. (1995). *Mesleki grup rehberliğinin lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, F. (2006). Personality characteristics as predictors of personal indecisiveness. *Journal of Career Development, 32*, 320-332.
- Bacanlı, F. (2008). Kariyer karar verme süreci. R. Özyürek (Editör). *Kariyer Yolculuğu*. Ankara: Ses Reklam İletişim Hizmetleri.
- Bacanlı, F., Özer, A. ve Sürücü, M. (2007, Ekim). *Çocuklar için kariyer gelişim ölçeği'nin faktör yapısı ve güvenilirliği*. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Çeşme, İZMİR.
- Bal, P. N. (1998). *Ergenlik döneminde mesleki karar verme olgunluğunun incelenmesi ve mesleki karar verme eğitim programının etkisinin araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayındır, A. (1999). *Bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri ile anne babalarının tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Blustein, D.L. (1987). Decision-making styles and vocational maturity: An alternative perspective. *Journal of Vocational Behavior, 30*, 61-71.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum (9.baskı)*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Burnett, P.C., Mann, L. ve Beswick, G. (1989). Validation of the flinders decision making questionnaire on course decision making by students. *Australian Psychologist, 24* (2), 285-292.
- Creed, P.A., Patton, W. and Prideaux, L.A. (2007). Predicting change over time in career planning and career exploration for high school students. *Journal of Adolescence, 30*, 377-392.
- Crites, J.O. (1969). *Vocational psychology: The study of vocational behavior and development*. New York: McGraw-Hill.
- Çakar, M. (1997). *Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile denetim odağı düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çolakkadıoğlu, O. (2003). *Ergenlerde karar verme ölçeğinin uyarlama çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Dinklage, L.B. (1967). Adolescent choice and decision-making, monograph. *Harvard School Of Education*. Cambridge, M. A.
- Evren, M. (1999). *Mesleki grup rehberliğinin cinsiyetleri farklı ilköğretim okulu sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluklarına, mesleki benlik algılarına ve mesleki tercihlerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gati, I. and Asher, I. (2001). The PIC model for career decision making: prescreening, in depth exploration, and choice. In T.L. Frederick and Barak (Eds.), *Contemporary Models in Vocational Psychology*. (pp. 7-54). Mahwah, Newjersey: Lawrence Elbaum Associates Publishers.

- Harren, V.A., Tinsley, H.E.A. ve Moreland, J.R.(1978). Influence of sex role attitudes and cognitive styles on career desicion making. *Journal of Counseling Psychology*, 25(5), 390-398.
- Herr, E.L. and Erderlein, T.E. (1976). Vocational maturity: The effect of school, grade, curriculum and sex. *Journal of Vocational Behavior*, 8, 227-238.
- Isaac, B.B. (2001). An investigation of the relationships among ethnicity, gender and career maturity of students enrolled in two-year college learning support. DAI A 62/01 0-493-11706-7.
- Kelly, K. R. and Colangelo, N. (1990). Effects of academic ability and gender on career development. *Journal for the Education of the Gifted*, 13, 168-175.
- Kelso, G. I. (1977). The relation of school grade to age and stages in vocational development. *Journal of vocational Behavior*, 10, 287-301.
- Kracke, B. (1997). Parental behaviors and adolescents career exploration. *Career Development Quarterly*, 45, 341-350.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (1996). *Mesleki Olgunluk Ölçeği El Kitabı*. Ankara: MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayını.
- Lawrence, W. and Brown, D. (1976). An investigation of intelligence, self-concept, socio-economic status, race and sex as predictors of career maturity. *Journal of Vocational Behavior*, 9, 43-52.
- Lewis, C. (1981). How adolescents approaches desicions: changes over grades seven to twelve, and policy implications. *Child Development*, 52, 538-544.
- Mann, L., Harmoni, R., and Power, C. (1989). Adolescent decision-making: The development of competence. *Journal of Adolescence*, 12, 265-278.
- Moracco, J. C. (1976). Vocational maturity of Arab and American high school students. *Journal of Vocational Behavior*, 8, 367-373.
- Patton, W. and Creed, P. (2001). Development issues in career maturity and career decision status. *The Career Development Quarterly*, 49, 336-351.
- Powell, D. and Luzzo, D. A. (1998). Evaluating factors associated with the career maturity of high school students. *The Career Development Quarterly* 47, 145-158.
- Sahraç, Ü. (2000). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin denetim odaklarına göre bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Schultheiss, D. E. and Stead, G. B. (2004). Childhood career development scale: scale construction and psychometric properties. *Journal of Career Assessment*, 12.
- Schultheiss, D.E.P., Palma, T.V. ve Manzi, A.J. (2002). *Career development in child-hood: A qualitative inquiry*. Paper Presented at the Annual Meeting of the American Psychological Association, Chicago.
- Selıgman, L. (1980). *Assessment in developmental career counseling*. Cranston: The Carroll Pres.
- Sekmenli, T. (2000). *Lise 1. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Super, D. E. (1963). The definition and measurement of early career behavior: A first formulation. *Personnel and Guidance Journal*, 41.
- Super, D.E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D.Brown, L.Brooks and Associates (Eds.), *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice* (2nd ed.) San Francisco: Jossey-Bass.
- Sürücü, M. (2005). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, A. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretimde yöneltme yönergesi 'nin uygulandığı düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen 8. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ve ortaöğretim okul tercihleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Westbrook, B. W., Cutts, C. C., Madison, S. S. and Arcia, M. A. (1980). The validity of Crites' model of career maturity. *Journal of Vocational Behavior*, 16, 249-281.
- Yazar, A.R. (1997). *Genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.